

Informasjon i samsvar med kravene i kapitalkravsforskriftens del IX (Pilar 3)

Oppdatert pr 31. desember 2013

Innholdsfortegnelse

1	Innledning og formål med dokumentet	3
2	Konsolidering	3
2.1	Oversikt over datterselskaper, tilknyttede selskaper mv	3
3	Ansvarlig kapital og kapitalkrav	4
3.1	Ansvarlig kapital	4
3.2	Kapitalkrav	4
4.	Kreditrisiko og motpartsrisiko	5
4.1	Definisjon av mislighold og verdifall	5
4.2	Metode for beregning av nedskrivninger	5
4.3	Fordeling på engasjementstyper, typer av motparter og geografiske områder	6
4.4	Engasjementer fordelt på engasjementstyper og gjenstående løpetid	7
4.5	Mislighold, nedskrivninger og avsetninger på garantiansvar	7
4.6	Endring i nedskrivninger på utlån og avsetninger på garantiansvar	8
4.7	Bruk av offisiell rating for kapitaldekningsformål	8
4.8	Engasjementsbeløp og bruk av sikkerheter m.v. ved fastsettelse av kapitalkrav	9
4.9	Motpartsrisiko knyttet til derivater	9
5	Egenkapitalposisjoner	10
6	Styring og kontroll av risiko	10
6.1	Formål og prinsipper for ICAAP	10
6.2	Styring og kontroll av enkeltrisikoer	12
6.2.1	Kreditrisiko	12
6.2.2	Likviditetsrisiko	13
6.2.3	Markedsrisiko	13
6.2.4	Operasjonell risiko	13
6.2.5	Konsentrasjonsrisiko	14
6.2.6	Eiendomspriserisiko	14
6.2.7	Forretningsrisiko	14
6.2.8	Strategisk risiko	14
7	Renterisiko	15

1 Innledning og formål med dokumentet

Formålet med dette dokumentet er å oppfylle kravene til offentliggjøring av finansiell informasjon etter kapitalkravsforskriftens del IX (pilar 3).

Alle tall i dokumentet er pr 31. desember 2013 og rapporteres i hele tusen kroner med mindre annet fremgår.

Surnadal Sparebank benytter standardmetoden ved beregning av kapitalkrav for kredittrisiko. Standardmetoden innebærer at det benyttes standardiserte, myndighetsbestemte risikovekter ved beregningen av kapitalkravet. Ved beregning av kapitalkrav for operasjonell risiko benyttes basismetoden, som innebærer at kapitalkravet beregnes i forhold til gjennomsnittlig inntekt siste tre år. Banken har ikke handelsportefølje og beregner derfor ikke kapitalkrav for markedsrisiko.

Det vises for øvrig til annen litteratur for en nærmere beskrivelse av kapitaldekningsreglene.

2 Konsolidering

2.1 Oversikt over datterselskaper, tilknyttede selskaper mv

Surnadal Sparebank har et heleid datterselskap, Terra Eiendomsmegling Nordvest AS. . Selskapet er ikke underlagt kapitaldekningsreglene.

Selskapet er fullt konsolidert og konsernregnskapet utarbeides etter oppkjøpsmetoden (datterselskap).

Navn	Antall aksjer	Bokført verdi	Eierandel	Andel av stemmerett	Forretning.kontor	Type virksomhet
Terra Eiendomsmegling Nordvest AS	850.000	5.764	100 %	100 %	Kristiansund	Eiendomsmegling (megler-virksomheten er avviklet)

3 Ansvarlig kapital og kapitalkrav

3.1 Ansvarlig kapital

Surnadal Sparebanks ansvarlige kapital består av kjernekapital. Kjernekapitalen består av sparebankens fond, gavefond og fondsobligasjon.

Spesifikasjon av ansvarlig kapital (beløp i tusen kroner)

Type kapital	Morbank	Konsern
Kjernekapital:		
Sparebankens fond	303.664	303.664
Gavefond	2.450	2.450
Sum egenkapital	306.114	306.114
Fradrag i kjernekapital		
Fradrag for overfinansiering av pensjonsforpliktelser	(4.972)	(4.972)
Fradrag for immaterielle eiendeler og utsatt skattefordel	-	(74)
Fradrag for ansvarlig kapital i andre finansinstitusjoner	(20.944)	(20.951)
Ren kjernekapital	280.198	280.117
Fondsobligasjoner	40.000	40.000
Kjernekapital	320.198	320.117
Ansvarlig lån	0	0
Ansvarlig kapital	320.198	320.117
Ren kjernekapitaldekning	14,98 %	15,02 %
Kjernekapitaldekning	17,12 %	17,16 %
Kapitaldekning	17,12 %	17,16 %

3.2 Kapitalkrav

Tabellen nedenfor viser kapitalkrav for kredittrisiko fordelt på de enkelte engasjementskategoriene slik disse er definert i kapitalkravsforskriften. I tillegg vises kapitalkrav for motpartsrisiko og operasjonell risiko, samt det samlede kapitalkravet.

Minimumskrav til ansvarlig kapital (beløp i tusen kroner)

Engasjementskategorier	Morbank	Konsern
Lokale og regionale myndigheter	0	0
Offentlig eide foretak	974	974
Institusjoner	9.110	9.110
Foretak	17.527	17.527
Massemarkedsengasjementer	0	0
Engasjementer med pant i eiendom	93.595	93.595
Forfalte engasjementer	464	464
Obligasjoner med fortrinnsrett	1.080	1.080
Andeler i verdipapirfond	1.198	1.98
Øvrige engasjementer	17.704	17.243
Sum kapitalkrav for kreditt- og motpartsrisiko	141.652	141.192
Kapitalkrav for operasjonell risiko	10.274	10.274
Fradrag i kapitalkravet	-2.261	-2.261
Sum kapitalkrav	149.665	149.205
Sum beregningsgrunnlag	1.870.820	1.865.052

4. Kreditrisiko og motpartsrisiko

4.1 Definisjon av mislighold og verdifall

Definisjon misligholdte engasjement:

Et engasjement anses for å være misligholdt når kunden ikke har betalt forfalte terminer på utlån innen 90 dager etter forfall eller når overtrekk på rammekreditt ikke er inndekket som avtalt innen 90 dager etter at rammekreditten ble overtrukket.

Definisjon øvrige tapsutsatte engasjement:

Et engasjement anses for å være tapsutsatt, selv om det ikke er misligholdt når kundens økonomiske situasjon innebærer en sannsynlighet for at et allerede oppstått tap vil materialisere seg på et senere tidspunkt. Rentene på slike lån løper som normalt inntil mislighold inntreffer.

Definisjon verdifall:

Utlån og garantier vurderes etter "Forskrift om regnskapsmessig behandling av utlån og garantier i finansinstitusjoner av 21.12.2004". Utlån måles ved første gangs balanseføring til virkelig verdi (lånebeløpet som er overført til kunden). Ved senere måling vurderes utlån til amortisert kost fastsatt ved bruk av effektiv rentemetode, som forenklet kan sies å være utlånets balanseførte verdi ved første gangs måling justert for mottatte avdrag og eventuell nedskrivning for tap. Dersom det foreligger objektive bevis for at et utlån eller en gruppe av utlån har verdifall, foretas nedskrivning for verdifallet. Banken har utarbeidet egne retningslinjer for nedskrivning for tap på utlån og garantier. Retningslinjene omhandler hovedsakelig følgende dimensjoner:

- Prinsipper for gruppevise nedskrivninger
- Prinsipper for individuelle nedskrivninger
- Nærmere definisjon av objektive bevis for verdifall

Kriterier for beregning av nedskrivninger på individuelle utlån er at det foreligger objektive bevis for verdifall. Objektive bevis på at et utlån har verdifall inkluderer, ifølge utlånsforskriften, observerbare data banken har kjennskap til om følgende tapshendelser:

- a) Vesentlige finansielle problemer hos debitor.
- b) Betalingsmislighold eller andre vesentlige kontraktsbrudd.
- c) Innvilget utsettelse av betaling eller ny kreditt til betaling av termin, avtalte endringer i rentesatsen eller andre avtalevilkår som følge av finansielle problemer hos debitor.
- d) Det anses som sannsynlig at debitor vil inngå gjeldsforhandling, annen finansiell restrukturering eller at debitorens bo blir tatt under konkursbehandling.

4.2 Metode for beregning av nedskrivninger

Nedskrivningsbeløpene beregnes som forskjellen mellom balanseført verdi og nåverdien av estimerte fremtidige kontantstrømmer. I nåverdiberegningene benyttes løpende effektiv rente. Ved beregningen av de fremtidige kontantstrømmene vurderes sikkerhetene til påregnelig salgspris fratrukket salgskostnader.

Identifiseringen av tapsutsatte engasjement tar hovedsakelig utgangspunkt i tapshendelser som foreligger på balansedagen, men objektive bevis på manglende fremtidig oppgjørsevne hos debitor vurderes også. Banken foretar kvartalsvise vurderinger av vesentlige engasjement med tanke på individuelle og gruppevise nedskrivninger.

Nedskrivning på grupper av utlån foretas dersom det foreligger objektive bevis for verdifall i den aktuelle utlånsgruppen. Banken har forsøkt å dele inn bankens utlån i grupper med tilnærmet like risikoegenskaper med hensyn til debitorenes evne til å betale ved forfall. Følgende risikogrupper benyttes:

1. Lønnstakere / pensjonister
2. Jordbruk, skogbruk, fiske
3. Industri, bergverk, vannforsyning
4. Energiforsyning
5. Bygge og anleggsvirksomhet
6. Varehandel, hotell og restaurantvirksomhet
7. Transport
8. Overnatting-og servicevirksomhet
9. Omsetning og drift av fast eiendom
10. Tjenesteytende næringer

Verdifall for grupper av utlån beregnes som prosentandeler av brutto utlån i risikoklasse D og E, etter fradrag for kunder med individuelle nedskrivninger.

Verdifall for grupper av utlån beregnes som prosentandeler av brutto utlån etter fradrag for individuelle nedskrivninger, avhengig av risikogruppe og risikoklasse.

4.3 Fordeling på engasjementstyper, typer av motparter og geografiske områder

Matrisen viser samlet engasjementsbeløp etter individuelle nedskrivninger fordelt på engasjementstyper, typer av motparter og geografiske områder.

Engasjement¹ fordelt på engasjementstyper, geografiske områder og typer av motparter (beløp i tusen kroner)

Type motpart	Utlån og fordringer	Ubenyttede rammer	Garantiansvar	Sum
Personkunder	2.134.669	100.742	7.582	2.242.993
Primærnæringer	184.070	21.975	449	206.494
Industri, bergverk, energi - og vannforsyning	129.602	30.093	4.063	163.758
Bygg og anlegg	54.731	2.592	6.061	63.384
Eiendomsdrift	155.430	978	75	156.483
Øvrige næringer	270.971	24.881	14.590	310.442
Øvrige finansinstitusjoner	394.666	0	0	394.666
Eika Boligkreditt AS	0	0	202.014	202.014
Sum sektor -/næringsfordeling	3.324.139	181.261	234.834	3.740.234
Surnadal	976.345	121.662	24.941	1.122.948
Møre og Romsdal ellers	1.000.438	33.110	2.235	1.035.783
Øvrige deler av Norge	1.341.644	26.489	207.658	1.575.791
Utland	5.712	0	0	5.712
Sum geografisk fordeling	3.324.139	181.261	234.834	3.740.234
Gjennomsnitt²	3.233.454	171.316	184.499	3.589.269

1) Etter individuelle nedskrivninger.

2) Gjennomsnitt av inngående og utgående balanse siste år.

4.4 Engasjementer fordelt på engasjementstyper og gjenstående løpetid

Matrisen viser ulike engasjementstyper fordelt på løpetider.

Engasjementer¹ fordelt på engasjementstyper og gjenstående løpetid (beløp i tusen kroner)

Engasjementstyper	Inntil 1 måned	1-3 måneder	3-12 måneder	1-5 år	Over 5 år	Uten løpetid	Sum
Utlån og fordringer	495.814	24.454	123.592	657.900	1.902.045	120.334	3.324.139
Ubenyttede rammer	0	0	109.178	0	72.083	0	181.261
Garantiansvar	0	0	0	234.834	0	0	234.834
Sum	495.814	24.454	232.770	892.734	1.974.128	120.334	3.740.234

1 Etter individuelle nedskrivninger.

4.5 Mislighold, nedskrivninger og avsetninger på garantiansvar

Matrisen nedenfor viser misligholdte og tapsutsatte utlån, individuelle nedskrivninger på utlån samt avsetninger på garantiansvar fordelt på typer av motparter og geografiske områder.

Mislighold, nedskrivninger og avsetninger på garantier (beløp i tusen kroner)

Type motpart	Tapsutsatte		Resultatførte nedskrivn. ¹ siste år	Garantier med avsetning ²	Avsetninger på garantier
	Misligholdte engasjementer	engasjementer med nedskrivn.			
Personkunder	3.212	0	293	-1.437	0
Primærnæringer	1.601	0	1.600	600	0
Industri, bergverk, energi- og vannforsyn.	2.281	0	0	0	0
Bygg og anlegg	0	8.963	1.000	-1.750	0
Eiendomsdrift	0	0	0	0	0
Øvrige næringer	3.538	0	1.380	1.380	0
Obligasjoner m/fortrinnsrett	0	0	0	0	0
Øvrige finansinstitusjoner	0	0	0	0	0
Sum	10.632	8.963	4.273	-1.207	0
Surnadal	6.699	0	2.980	980	0
Møre og Romsdal ellers	631	8.963	1.220	318	0
Øvrige deler av Norge	1.021	0	73	-2.505	0
Utland	0	0	0	0	0

1 Kun individuelle nedskrivninger.

2 Samlet garantibeløp der det er foretatt avsetning.

4.6 Endring i nedskrivninger på utlån og avsetninger på garantiansvar

Tabellene nedenfor viser utviklingen i nedskrivninger på utlån og avsetninger på garantiansvar for regnskapsåret 2013.

Endringer i nedskrivninger på individuelle utlån og avsetninger på garantier siste år (beløp i tusen kroner)

	Utlån	Garantier	Sum
Inngående balanse	5.480	0	5.480
+Økte nedskrivninger på individuelle utlån/avsetninger på garantier	2.573	0	2.573
+ Nye nedskrivninger på individuelle avsetninger på garantier	1.743	0	1.743
- Konstatert tap på tidligere individuelle nedskrivninger/avsetninger på garantier	-5.142	0	-5.142
- Tilbakeføring på tidligere individuelle nedskrivninger/avsetninger på garantier	-381	0	-381
Utgående balanse	4.273	0	4.273

Endringer i nedskrivning på grupper av utlån siste år (beløp i tusen kroner)

Inngående balanse	8.935
+/- Periodens nedskrivninger på grupper av utlån	-1.617
Utgående balanse	7.318

Årets nedskrivninger og gjenvinning på tidligere års nedskrivninger (beløp i tusen kroner)

	Utlån	Garantier	Sum
Periodens endring i individuelle nedskrivninger/avsetninger	-1.207	0	-1.207
Periodens endring i gruppenedskrivninger	-1.617	0	-1.617
Periodens konstaterte tap som det tidligere år er foretatt individuell nedskrivning for	5.142	0	5.142
Periodens konstaterte tap som det tidligere år ikke er foretatt individuell nedskrivning for	0	0	0
Periodens inngang på tidligere års konstaterte tap	-229	0	-229
Periodens tapskostnad	2.089	0	2.089

4.7 Bruk av offisiell rating for kapitaldekningsformål

Etter standardmetoden vil kapitalkravet kunne avhenge av motpartens offisielle rating. Offisiell rating vil i liten grad være aktuelt for bankens lånekunder, men kan være aktuelt for utstedere av verdipapirer banken plasserer i. Surnadal Sparebank har pr. rapporteringstidspunktet ingen engasjementer hvor ratingen påvirker kapitaldekningen.

4.8 Engasjementsbeløp og bruk av sikkerheter m.v. ved fastsettelse av kapitalkrav

Matrisen nedenfor viser samlet engasjementsbeløp før og etter at det er tatt hensyn til sikkerheter (garantiansvar og finansielle sikkerheter) samt engasjementsbeløp som er fratrukket den ansvarige kapitalen.

Engasjementsbeløp og bruk av sikkerheter m.v. ved fastsettelsen av kapitalkrav (beløp i tusen kroner)

Engasjementskategorier	Engasjements- beløp før sikkerheter	Engasjements- beløp etter sikkerheter	Fratrukket den ansvarlige kapitalen	Benyttede ratingbyråer	Andel sikret med pant ¹	Andel sikret med garantier
Stater og sentralbanker	49.756	49.756	0	Ingen	0 %	0 %
Lokale og regionale myndigheter	0	0	0	Ingen	0 %	0 %
Offentlige eide foretak	24.851	24.851	0	Ingen	0 %	0 %
Multilaterale utviklingsbanker	0	0	0	Ingen	0 %	0 %
Internasjonale organisasjoner	0	0	0	Ingen	0 %	0 %
Institusjoner	275.115	275.115	20.944	Ingen	0 %	0 %
Foretak	288.545	286.458	0	Ingen	0 %	0 %
Massemarkedsengasjementer	0	0	0	Ingen	0 %	0 %
Engasjementer med pantesikkerhet i bolig	2.790.827	2.790.827	0	Ingen	87 %	0 %
Forfalte engasjementer	5.079	5.079	0	Ingen	64 %	0 %
Høyrisiko-engasjementer	0	0	0	Ingen	0 %	0 %
Obligasjoner med fortrinnsrett	134.976	134.976	0	Ingen	0 %	0 %
Andeler i verdipapirfond	74.851	74.851	0	Ingen	0 %	0 %
Øvrige engasjementer	250.305	246.324	0	Ingen	0 %	0 %
Sum	3.894.305	3.888.237	20.944			

¹ Her tas kun hensyn til garantier og pant som har betydning for beregning av kapitalkrav. Andel regnet av engasjementsbeløp før sikkerhet.

Hovedtyper av pant som benyttes for kapitaldekningsformål er pant i bolig og fritidseiendom. Garantier har i liten grad betydning for kapitaldekningen. I enkelte tilfeller benyttes garantier fra banker eller regionale myndigheter. Surnadal Sparebank benytter ikke kredittderivater.

Banken foretar ikke motregning av eksponeringer i eller utenfor balansen ved beregning av kapitalkrav for kredittisiko. Verdivurdering av sikkerheter tar utgangspunkt i sikkerhetens markedsverdi. Sikkerhetsobjekter som er ukjente for oss, skal dokumentere sin verdi gjennom offentlig takst. På eiendommer i vårt primærmarked benyttes, i tillegg til takst, bankens egen markedskunnskap ved fastsettelse av verdi.

Verdivurdering av boligeiendommer oppdateres ved vesentlige endringer i markedet, ved større opplån og minst hvert tredje år.

Det tas hensyn til konsentrasjonsrisiko i bankens ICAAP, likevel slik at konsentrasjonsrisiko som følge av konsentrasjon i typer av sikkerheter ikke eksplisitt tilordnes kapitalbehov.

4.9 Motpartsrisiko knyttet til derivater

Rentebytteavtaler er inngått for å sikre renterisikoen knyttet til fastrente utlån og innskudd. Rentebytteavtale er en avtale om å betale flytende rente og motta en fast rente eller motsatt, på en avtalt hovedstol. På forfallstidspunktene utveksles de aktuelle rentebeløp. Som sikringsforretning består risikoen ved en slik avtale i at det ikke er perfekt samvariasjon mellom sikringsavtalen og den sikrede posten. Rentebytteavtalene, som per 31.12.2013 er knyttet opp mot fastrentelån, utgjør 231,7 mill. kroner. Total sikringsportefølje pr. 31.12.2013 er på 226,5 mill. kroner.

5 Egenkapitalposisjoner

Aksjer, andeler og egenkapitalbevis deles vanligvis inn i tre porteføljer; handelsportefølje, øvrige omløpsmidler og anleggsmidler. Surnadal Sparebank har ikke handelsportefølje, og bankens beholdning besto derfor ved årsskiftet av poster klassifisert som omløps- og anleggsmidler. Det er i inneværende år ikke foretatt endringer i de benyttede regnskapsprinsipper.

Omløpspostene er ordinære poster hvor intensjonen om å realisere kortsiktige gevinster på kurssvingninger ikke er fremtredende. Postene blir verdsatt til den laveste verdi av anskaffelseskost og markedsverdi. Alle papirer i denne porteføljen er børsnoterte, og børskursen pr 31.12.2013 er derfor lagt til grunn som markedsverdi. I Pilar 3-dokumentet omtales denne beholdningen som værende til gevinstformål, selv om gevinstformålet ikke er spesielt fremtredende.

Anleggspostene, det vil si poster beregnet til varig eie eller bruk, er vurdert til det laveste av anskaffelseskost og virkelig verdi. Beregningen av virkelig verdi baseres på informasjon om foretakets fremtidige kontantstrømmer, soliditet og fremtidsutsikter. Nedskrivning blir foretatt når virkelig verdi er lavere enn anskaffelseskost og verdinedgangen skyldes forhold som må antas å ikke være av forbigående karakter. Nedskrivningene reverseres når grunnlaget for dem ikke lenger vurderes å være til stede. Kun få av disse papirer i porteføljen er børsnoterte. I Pilar 3 omtales denne beholdningen som værende til strategiske formål.

Matrisen nedenfor viser egenkapitalposisjoner fordelt etter om de holdes for gevinstformål eller strategisk formål. Matrisen viser også type verdipapir og bokført verdi, virkelig verdi, realisert gevinst/tap siste år, akkumulert urealisert gevinst/tap og hvor mye av dette som er medregnet i kjernekapital.

Egenkapitalposisjoner

Beløp i tusen kroner			Realisert	Urealisert	Herav med-
	Bokført verdi	Virkelig verdi	gevinst/tap i perioden	gevinst/tap	regnet i kjerne- /till.kapitalen ¹
Aksjer og andeler - gevinstformål ²					
- børsnoterte aksjer	85.017	87.767	1.701	2.750	0
- andre aksjer og andeler	0	0	0	0	0
Aksjer og andeler - strategiske formål					
- børsnoterte aksjer	0	0	0	0	0
- andre aksjer og andeler	53.644	53.644	280	0	0

1 "Herav" sikter til urealiserte gevinster/tap

2 Plassering av overskuddslikviditet, i hovedsak plassert i aksjefond og pengemarkedsfond.

6 Styring og kontroll av risiko

6.1 Formål og prinsipper for ICAAP

ICAAP (Internal Capital Adequacy Assessment Process) er bankens egen prosess for å vurdere bankens kapitalbehov. Denne kapitalbehovsvurderingen skal være fremoverskuende, og dette innebærer at kapitalbehovet skal vurderes i forhold til bankens nåværende og fremtidig risikoprofil. Det er derfor et overordnet prinsipp at banken i tillegg til å beregne

behovet ut fra gjeldende eksponering (eventuelt rammer) også må vurdere kapitalbehovet i lys av planlagt vekst, eventuelle besluttede strategiske endringer m.v.

Med risikotoleranse forstås størrelsen på den risikoen banken er villig til å ta i sin virksomhet for å nå sine mål. Risikotoleransen kommer til uttrykk i rammeverket for virksomheten, herunder i begrensninger i vedtekter, policyer, fullmakter, retningslinjer og rutiner. For noen av risikoene er det vanlig å fastsette kvantitative begrensninger på risiko, for eksempel kvantitative rammer for markedsrisiko, rammer for store engasjement, rammer for eksponering mot enkeltbransjer osv. For andre risikotyper er det mer naturlig å benytte kvalitative begrensninger. Slike begrensninger angir hvor langt man er villig til å strekke seg på enkeltrisikoen, og representerer derfor en beskrivelse av risikotoleransen for disse enkeltrisikoen. Bankens risikotoleranse er forsøkt reflektert i kapitalbehovet som beregnes for hver enkelt risiko.

Ved beregning av samlet kapitalbehov (for alle risikoene) kan det argumenteres for at de ulike risikoene ikke vil materialisere seg samtidig, og at det derfor eksisterer diversifikasjonseffekter som innebærer at det samlede kapitalbehovet er lavere enn summen av kapitalbehovet for de enkelte risikoene. Banken har imidlertid valgt å legge en konservativ tilnærming til grunn, og ser derfor bort fra slike effekter.

Bankens kapitaldekning pr. 31.12.2013 er 17,1 %. Ren kjernekapitaldekning utgjør 15,0 % og kjernekapitaldekningen 17,1 %.

Surnadal Sparebank har et kapitalmål på kapitaldekning på minimum 17,0 %, ren kjernekapitaldekning på 13,5 % og kjernekapitaldekning på 15,0 %.

ICAAP beregningen viser et kapitalbehov på 11,8 % for 2013. Beregning for 2014 blir utført innen mai 2014.

Banken har vedtatt et minimumsnivå for kapital som skal gjenspeile bankens samlede risikotoleranse. Vurderingen er basert på beregnet kapitalbehov, offentlige krav og markedets forventninger. Det er etablert et sett av handlingsregler, hvor det fremgår hvilke tiltak som skal iverksettes ved ulike nivåer av faktisk kapital.

Styret har godkjent utforming og metodevalg for kapitalbehovsvurderingen og stresstester.

Administrasjonen gjennomfører de relevante vurderinger og beregninger og fremlegger dette for styret. En slik gjennomgang gjøres minst én gang per år. Styret er aktivt med i prosessen, og banken benytter ekstern revisor i kvalitetssikringen av arbeidet.

Bankens interne kapitalbehovsvurdering innebærer en analyse og beregning av kapitalbehov for følgende risikoer:

- Kredittrisiko
- Likviditetsrisiko/Omdømmerisiko
- Markedsrisiko
- Operasjonell risiko
- Konsentrasjonsrisiko
- Eiendomspriserisiko
- Forretningsrisiko
- Strategisk risiko
- Omdømmerisiko

Beregning av kapitalbehov for enkeltrisikoen gjøres ved hjelp av ulike metoder, herunder bruk av stresstester i form av følsomhetsanalyser. I slike følsomhetsanalyser fokuseres det på betydningen av endringer i én enkelt variabel. I tillegg gjennomfører banken stresstesting i form av scenarioanalyse som er ment å vise betydningen for banken samlet sett av samtidige

endringer i flere relevante faktorer. Banken gjennomfører også egne stresstester av likviditetsrisiko.

6.2 Styring og kontroll av enkeltrisikoe

Risikostyring er viktig for at banken skal nå sine mål, og det er et sentralt element i bankens daglige drift og har styrets fokus. Surnadal Sparebank har i det overordnede strategiarbeid, de vedtatte policydokumenter og i bankens risikovurdering og internkontrollrutiner, en tilfredsstillende oppfølging og kontroll med de risiki som banken utsettes for.

Det er et overordnet mål for styret at bankens kredittpolicy innebærer en forsvarlig risiko. Banken har utarbeidet eget regelverk som bidrar til begrensninger og styring av den finansielle risiko. Finansiell risiko deles inn i kredittrisiko, likviditetsrisiko og markedsrisiko. Markedsrisiko består igjen av renterisiko, valutarisiko og aksjekursrisiko. Risikostyringsfunksjonen er organisert som en integrert del av bankens internkontroll. Ansvarlig avdelingsleder forestår her avviksrapportering til banksjef, som igjen sørger for videre rapportering til bankens styre i de situasjoner der det er påkrevet.

Nedenfor følger en beskrivelse av de ulike typer risiki, og hvordan banken har håndtert disse.

6.2.1 Kredittrisiko

Kredittrisiko defineres som risiko for tap knyttet til at kunder eller andre motparter ikke kan gjøre opp for seg til avtalt tid og i henhold til skrevne avtaler, og at mottatte sikkerheter ikke dekker utestående krav. Denne typen risiko knytter seg hovedsakelig til større privat- og næringsengasjement, men også til bankens plasseringer i verdipapirer.

Vårt regelverk, både i kreditthåndboken og i reglene for virksomheten på verdipapirmarkedet, gir klare begrensninger i volum og krav til sikkerhet. En stor del av bankens utlån er sikret ved pant i fast eiendom, ved årsskiftet er under 1 % av våre utlån gitt uten noen form for sikkerhet. Dette dreier seg om små lønnskantilån og kreditter gitt på såkalte standardiserte vilkår samt mindre forbrukslån.

Bankens obligasjonsportefølje er anskaffet for å sikre en nødvendig likviditetsbuffer, og består av obligasjoner utstedt av andre kredittinstitusjoner, kommuner og industriselskaper. Det knytter seg liten til middels kredittrisiko til denne porteføljen. Ved årsskiftet er de enkelte papirene i porteføljen vurdert til det laveste av kostpris og markedspris.

Både person- og bedriftskundene blir risikoklassifiserte. Risikoklassifiseringssystemet gjør banken bedre i stand til å beregne og styre risiko innenfor utlånsområdet. Personkundene klassifiseres ut fra sikkerheter og betalingsevne. Næringskundene blir først analysert i forhold til siste års regnskap. Deretter tas det hensyn til realisasjonsrisikoen, det vil si hvor stor andel av engasjementet som eventuelt ikke er sikret ved pant. På grunnlag av regnskapsanalysen og sikkerhetene får næringskundene tildelt en risikoklasse. Både person- og næringskunder blir delt inn i risikoklasser: A, B, C, D og E, hvor A og B er definert som lav risiko, C som middels risiko og D og E som høy risiko. Alle næringslivsengasjement med høy risiko, samt alle engasjement større enn 5 mill. kroner og engasjement over 2 mill. kroner med underdekning over kr 200.000,- gjennomgås nøye og rapporteres til styret ½-årlig. Styret får hvert kvartal en oversikt over de 10 største engasjement, samt alle misligholdte engasjement uansett størrelse.

6.2.2 Likviditetsrisiko

Likviditetsrisiko defineres som risikoen for at en bank ikke klarer å oppfylle sine forpliktelser og/eller finansiere økninger i eiendelene uten at det oppstår vesentlige ekstraomkostninger i form av prisfall på eiendeler som må realiseres, eller i form av ekstra dyr finansiering. Nivået på institusjonens ansvarlige kapital vil være en sentral forutsetning for å kunne tiltrekke seg nødvendig funding til enhver tid.

En solid og veldrevet bank vil normalt ha lett tilgang til trekkrettigheter og nødvendige kreditter. Etter at det høsten 2008 var en generell likviditetssituasjon, hvor tilgjengeligheten til midler i markedet var sterkt begrenset, har det vært fokus på å ha en langsiktig funding. Dette blir det tatt hensyn til når banken refinansierer eller tar opp nye lån. Arbeidet med tilpasninger til en mer langsiktig lånefinansiering er derfor videreført i 2013, og forfallstrukturen vurderes nå å ha en fornuftig sammensetning. Innskuddsdekningen, det vil si andelen totale innskudd i prosent av totale utlån, har økt i 2013. Styret ser det imidlertid fortsatt som en sentral oppgave å opprettholde en god innskuddsdekning med ordinære innskudd fra kunder, slik at behovet for innlån fra markedet blir mindre.

Bankens styre vurderer likviditetsrisikoen i Surnadal Sparebank som begrenset. Styret får månedlige og kvartalsvise rapporter om likviditetssituasjonen i banken.

6.2.3 Markedsrisiko

Markedsrisiko defineres som risiko for tap i markedsverdier knyttet til porteføljer av finansielle instrumenter som følge av svingninger i aksjekurser, valutakurser, renter og råvarepriser.

Aksjekursrisiko

Aksjekursrisikoen omhandler risiko i forhold til aksjer, aksjefond og pengemarkedsfond. Disse deles gjerne inn i handelsportefølje, øvrige omløpsmidler og anleggsmidler. Surnadal Sparebank har kun papirer i de to sistnevnte porteføljene.

Omløpsporteføljen består i hovedsak av aksjefond og pengemarkedsfond hvor banken har plassert deler av sin overskuddslikviditet. Denne porteføljen inngår som en del av bankens likviditetsreserve. Størrelsen på og kursutviklingen for denne beholdningen inngår i den månedlige rapporteringen til bankens styre.

Anleggsbeholdningen består hovedsakelig av aksjer i strategiske selskaper.

Bankens virksomhet innen verdipapirmarkedet var på et lavt nivå i 2013. Virksomheten styres av egne regler fastsatt av styret, og det er gitt klare fullmakter og volumbegrensninger på området.

Valutarisiko

Banken har ved årsskiftet et løpende valutalån i euro tilsvarende 5,5 mill. kroner. Lånet er balanseført som gjeld til kredittinstitusjoner. Banken har i tillegg en beholdning på 0,1 mill. kroner i utenlandske sedler. Valutarisikoen vurderes totalt som liten.

6.2.4 Operasjonell risiko

Operasjonell risiko defineres som risikoen for tap eller sviktende inntjening som skyldes utilstrekkelige eller sviktende interne prosesser, svikt hos mennesker og i systemer eller eksterne hendelser. Tapet kan være forårsaket av bevisste eller ubevisste handlinger/hendelser.

Operasjonell risiko blir en form for "restrisiko" som ikke dekkes av de øvrige risikoområdene. Risikoen styres ved at det foretas løpende kontroller med utgangspunkt i bankens etablerte internkontroll-rutiner. Avdekkede avvik rapporteres løpende via avdelingslederne til banksjef, som igjen, avhengig av alvorlighetsgraden, rapporterer videre til bankens styre.

6.2.5 Konsentrasjonsrisiko

Konsentrasjonsrisiko defineres som risiko for tap som følge av konsentrasjon om:

- Enkeltkunder
- Enkelt bransjer
- Geografiske områder
- Sikkerheter med samme risikoegenskaper

Banken har 1 stort engasjement som utgjør mer en 10 % av bankens ansvarlige kapital. Engasjementet er vurdert på konsolidert basis og vurderes å være så godt sikret at det ikke er beregnet risikotillegg på disse pr. 31.12.13. Store engasjement gjennomgås av styret hvert kvartal.

Banken har definert rammer for samlet eksponering mot enkeltbransjer. Styret vurderer eksponeringen i de ulike næringer hvert kvartal.

Det er også blitt gjort en vurdering på om det er hjørnesteinsbedrifter i vårt marked. Banken har kommet fram til at så ikke er tilfelle.

Banken har utlån til primærområdet (Surnadal) på 34,6 %. Øvrige utlån er fordelt på Trondheim, Kristiansund og resten av landet. Vi mener dette gir en god risikospredning.

6.2.6 Eiendomsprisrisiko

Denne risikotypen defineres som risiko for uventet verdifall på institusjonens eiendommer eller i porteføljer av eiendomsinvesteringer. Eiendomsprisrisiko knyttet til utlån til eiendomssektoren eller eiendeler som sikkerhet dekkes under kredittrisiko og konsentrasjonsrisiko. Banken eier et eget bankbygg som var nytt i 2009. Bankbygget er bokført til 37,4 mill. kroner (ekskl. tomt). Risikoen med et verdifall på denne eiendommen anses som lav. Avdelingskontorer som banken har drives i leide lokaler.

6.2.7 Forretningsrisiko

Forretningsrisiko defineres som risikoen for uventede inntektssvingninger ut fra andre forhold enn kredittrisiko, markedsrisiko og operasjonell risiko. Risikoen kan opptre i ulike forretnings- eller produktsegmenter og være knyttet til konjunktursvingninger, endret kundeatferd og endret konkurransesituasjon. Risikoen vurderes av bankens styre løpende.

6.2.8 Strategisk risiko

Risiko for uventede tap eller sviktende inntjening i forhold til prognoser knyttet til vekstambisjoner, inntreden i nye markeder eller oppkjøp.

Banken anser risikoen for sviktende inntjening i forhold til prognoser knyttet til vekstambisjoner, inntreden i nye markeder eller oppkjøp som lav.

6.2.9 Omdømmerisiko

Omdømmerisiko defineres som risiko for svikt i inntjening og kapitalinngang på grunn av sviktende tillit og omdømme i markedet, dvs. hos kunder, motparter, eiere og myndigheter. Tillitskrisen kan ramme banken alene eller hele Eika-alliansen.

7 Renterisiko

Surnadal Sparebank har identifisert følgende kilder til renterisiko:

- Utlån til kunder/andre banker
- Rentebærende plasseringer i verdipapirer
- Innskudd fra kunder
- Rentebærende verdipapirgjeld
- Annen rentebærende gjeld
- Derivater

Renterisikoen er risikoen for at banken får tap på grunn av renteutviklingen i markedet.

Markedsrenten vil påvirke utlånsrenter, innskuddsrenter, innlånsrenter og avkastningen på rentebærende verdipapirer – som for eksempel obligasjoner.

Renterisiko er et resultat av at rentebindingstiden for bankens aktiva- og passivaside ikke er sammenfallende.

Renterisiko knyttet til kundeinnskudd oppstår også i tilknytning til både flytende og fastforrentede avtaler. Når det gjelder kundeinnskudd fra personmarkedet er varslingsfristen i finansavtalelover på to måneder for prisendringer "til skade for kontohaver" og renterisikoen på innskudd med flytende rentevilkår er derfor litt høyere enn den tilsvarende risikoen på utlån, der den ordinære varslingsfristen er på 6 uker. Renterisikoen knyttet til fastrenteinnskudd er noe høyere. Her opererer banken med rentebindingsperioder i hovedsak på 3 måneder. På grunn av den relativt korte bindingstiden har vi p.t. ikke benyttet renteswapper her. Renterisikoen på bankens utlåns- og innlånsvirksomhet er lav. Bankens justerer vanligvis rentene for både innskudd og utlån samtidig.

Bankens portefølje av fastrentelån til kunder er sikret med renteswapavtaler.

Det meste av bankens renterisiko er likevel knyttet til obligasjonsporteføljen. Banken har satt bort forvaltningen av bankens obligasjonsportefølje til Eika Forvaltning AS. De har stramme rammer som gir meget lav renterisiko i obligasjonsporteføljen.

Bankens plasseringer i rentebærende verdipapirer består hovedsakelig av papirer med flytende rente som reguleres kvartalsvis. Pr. 31.12. er renterisikoen utregnet til 0,4 mill. kroner., som utgjør 0,01 % av forvaltningskapitalen. Fra vår forvalter mottar vi månedlige kurs- og renterisikooversikter som inngår i bankens styring av renterisiko.

All rentebærende verdipapirgjeld er lagt ut med flytende rente knyttet til 3 måneders NIBOR og kvartalsvise rentejusteringer. Sertifikatgjeld legges vanligvis ut med fast rente, og det blir her i hvert enkelt tilfelle vurdert om det er behov for sikring via renteswapper, spesielt ved sertifikatgjeld med løpetid over 3 måneder.

All annen rentebærende gjeld har også flytende rente knyttet til 3 måneders NIBOR og kvartalsvise rentejusteringer. I perioder hvor det her inngår rentebærende gjeld med fast rente, vurderes behovet for renteswapper i hvert enkelt tilfelle.

Renterisikoen styres etter vedtatte rammer og begrensninger (hovedsakelig basert på bankens forvaltningskapital) i følgende policyer:

- Risikopolicy
- Markedspolicy